

et dimidium durabit. Loquor autem de monarchia et suprema potestate, quia, ut ibidem dicitur, *data est illi potestas in omnem tribum, et populum, et linguam, et gentem*, quam (ut infra dicemus) paulatim acquirat, partim divitiis ac muneribus, partim vi et fraude. Quantum vero temporis in augenda stabiliendaque monarchia ponere debeat, non mihi constat; quia neque ex prædictis locis satis colligitur, neque videtur admodum verisimile, brevi tempore trium annorum cum dimidio hæc omnia esse perfecturum. Illud ergo solum est certum, ad summum permansurum in throno suo tribus annis cum dimidio, statimque et ipsum interficiendum, et regnum ejus evertendum. Assumptum probatur ex prædictis locis. Nam Daniel, capite septimo, loquens de regno Antichristi, ait: *Et tradetur in manu ejus, usque ad tempus, et tempora, et dimidium temporis*, id est per annum, et duos alios annos, et dimidium anni; ita enim per ænigma locutus est Propheta ad celandam prophetiam, et eodem usus est Joannes, Apoc. 12; quod repetens Dan., cap. 12, ita explicat: *A tempore, cum ablatum fuerit jure sacrificium, et posita fuerit abominatio in desolationem, dies mille ducenti nonaginta*. Ex quibus verbis probabiliter colligere licet, hoc tempus computari ab eo tempore seu statu in quo Antichristus principatum orbis jam obtinebit, antea enim non cessabit sacrificium jure. Addit vero in hoc posteriori loco Daniel dies duodecim, tribus annis, et dimidio supra dictis, ut denotet tempus illud fore præcisum, ac omnino definitum, quamvis juxta communem loquendi modum præscribatur certus annorum numerus, etiamsi pauci dies supersint desintve. Et eodem modo dixit Joannes, Apoc. 11: *Civitatem sanctam concalcabunt mensibus quadraginta duobus*, qui conficiunt prædictos tres annos cum dimidio. Omittit autem 12 dies, quia non complent mensem, et ita non computantur in numero illo perfecto. Subdit vero de Elia et Henoch: *Et prophetabunt diebus mille ducentis sexaginta*, quia, videlicet, tempus prædicationis eorum 30 diebus brevius erit. Et similiter, c. 13: *Data est ei potestas facere menses 42*. In quo etiam videtur indicari hoc tempus futurum integri regni et potestatis Antichristi. Nec possunt hæc loca improprie exponi, ut numerus certus ponatur pro incerto. Tum quia (ut dixi) ille præcisus modus numerandi non solum annos et menses, sed etiam dies, et semper eum eadem proportione, aperte indicat defi-

niri tempus. Tum etiam quia nunquam per hujusmodi numeros tam varios solet in Scriptura significari indefinite aliquis incertus numerus, præsertim cum non solum numeri perfecti, sed etiam imperfecti addantur. Tum etiam quia in aliis Scripturæ locis semper indicatur, illud tempus fore brevissimum, *propter electos*, ut dicitur Matt. 24; et ideo Apoc. 12 et 20, *modicum tempus* illud appellatur. Unde Patres omnes, et verbis Scripturæ et iis rationibus adducti, hujusmodi futurum esse existimant tempus persecutionis Antichristi; et addunt congruentiam, ut sicut Christus tribus annis cum dimidio prædicavit, ita eodem fere tempore Antichristus Ecclesiam Christi persequi permittatur. Ita fere Hieron., et Theod. in Dan.; Anselm., Bed., Rupert., et alii in Apoc.; Iren., August., Cyrill., et alii supra citati. Jam vero nullum hactenus extitit imperium universale, quod alia regna sibi subjugarit, et tantum per tres annos cum dimidio duraverit. Imo neque de rege aliquo hoste Christi, et persecutore Ecclesiæ, qui hactenus fuerit, id poterit vel probabiliter affirmari, ut ex omnibus historiis constat; quin potius nulla hucusque extitit persecutio in Ecclesia tam acerba, quam futura est persecutio Antichristi, ut postea videbimus; ergo.

4. *Objectio. — Responsio.* — Tertium argumentum est, quia statim post interitum Antichristi futurus est secundus Christi adventus, diesque judicii, ut omnes citati Patres docent, ex Paul., 2 ad Thess. 2, dicente: *Nisi venerit discessio primum, et revelatus fuerit homo peccati*. In quo non solum significat secundum Christi adventum non esse futurum antequam Antichristus veniat, sed etiam statim post illum esse futurum, atque adeo tunc vere timeri posse, *quasi jam instet dies Domini, quando revelatus fuerit homo peccati*. Unde infra subdit, quod quando Christus veniet, destruet Antichristum illustratione adventus sui. Unde multi colligunt ipsomet adventu Christi esse Antichristum interficiendum, de quo postea dicemus. Præterea Christus Dominus, Matth. 24, post prædictam Antichristi persecutionem, subdit proxima signa judicii et adventus sui: *Statim (inquit) post tribulationem illorum dierum, sol obscurabitur, etc.*; et infra: *Et tunc apparebit signum Filii hominis in celo, et videbunt Filium hominis venientem in nubibus caeli*. Et ideo etiam Dan. 7, post illa verba: *Et tradentur in manu ejus usque ad tempus, et tempora, et dimidium temporis*, subditur: *Et judicium sedebit, ut auferatur potentia, et*

conteratur, et disperat usque in finem. Quibus verbis non solum significatur, judicium futurum statim post Antichristum; sed etiam ad hoc statim futurum, ut auferatur ejus potentia, ejusque persecutio cesset. Nam (ut Christus dixit) *propter electos breviabuntur dies illi*; et inferius expressius dicit Daniel: *Ecce cornu illud faciebat bellum adversus Sanctos, et prævalebat eis, donec venit Antiquus dierum, et judicium dedit Sanctis*; et in Apoc., c. 11, idem aperte dicitur, ut in sequentibus latius exponemus. Et hoc idem docent Sancti, vel hæc loca exponentes, vel de mundi consummatione scribentes, Iren., Hippol., August., etc. Hinc ergo evidenter concluditur, Antichristum nondum præterisse, cum judicium nondum factum sit. Convincitur etiam nondum regnare cœpisse, imo nec natum esse. Quia ex signis et rebus revelatis quæ debent præcedere judicii diem, fere evidenter constare potest, longiori tempore distare judicium quam Antichristus victurus sit, vel naturaliter vivere possit. Dices: quantum igitur temporis intercedet inter mortem Antichristi, et judicium seu adventum Christi? Respondeo primum, illud tempus futurum brevissimum, et hoc nobis satis esse ad vim rationis factæ. Nam, licet intercedant aliqui dies, verbi gratia, decem aut viginti, vel etiam annus integer, eadem est prædictæ rationis efficacia. Considerato autem modo loquendi Scripturæ, vix existimari potest illud tempus fore diuturnius. Deinde multi colligunt ex Dan. 12, tempus illud futurum 45 dierum, quos Deus concedet hominibus ad agendas poenitentiam post mortem Antichristi. Nam postquam Daniel dixerat persecutionem Antichristi duraturam 1290 diebus, subdit: *Beatus, qui expectat, et pervenit usque ad dies 1335*, ubi adduntur prædicti dies propter dictam causam, ut notant Hieron., Theodor. et alii. Anselm. vero, in Elucid., ponens tantum quadraginta dies, perfectum numerum posuit, omisso imperfecto; nam 2 ad Thessalonicenses 2, quadraginta quinque dies posuit, sicut etiam Bed., Apoc. 8. At vero hæc communis sententia dubia est, eo quod Ezech. 39, post destructionem et eladem Gog et Magog, septem menses, vel etiam septem anni futuri esse significantur. Propter quod Lyran. ibi, et Dan. 12, existimat illos dies apud Danielem non proprie sumi, sed metaphorice diem pro anno usurpari. Sed hoc est incredibile, contra communem expositionem, et contra proprietatem verborum sacræ Scripturæ,

et contra contextum Danielis. Nam ibi numerus mensium per numerum dierum declaratur. Alii negant Danielem loqui de die judicii futuro post illum numerum dierum. Sed eadem facilitate negari potest, Ezechielem loqui de morte Antichristi, sed de aliis principibus, ejus ministris et exercitibus ejus, qui fortasse interficientur aliquibus mensibus ante Antichristum. Aut certe per metaphoram dicamus significatam esse acerbitatem illius stragis. Est ergo res hæc valde lubrica et incerta. Unde satis constat quid respondendum sit interroganti quando venturus sit Antichristus. Dicendum est enim tam incertum hoc esse, quam est incertum quando futurus est dies judicii, solumque affirmari posse, futurum prope diem judicii.

5. *Dubium.* — *Antichristus et genere et professione Judæus.* — Quæri vero hic ulterius potest unde venturus, seu ubi sit nasciturus et ex quo genere, et quibus parentibus; hæc enim omnia antiqui Patres inquirunt. Et quidam dicunt nasciturum Babylone, ut auctor operis de Antichristo, nomine August.; et Hieron., Dan. 11; et Anselm., in Elucidar.; Lactant. vero, l. 7, c. 17, dicit oriundum ex Syria. Rursus affirmant generandum esse ex fornicatione, Damasc. supra, et Anselm. Tandem docent generandum esse ex Judæis parentibus, et multi affirmant futurum ex tribu Dan, ita interpretantes prophetiam illam Genes. 49: *Fiat Dan coluber in via, cerastes in semita*; et illud Jerem. 8: *Ex Dan audivimus fremitum eorum*. Et propter hanc causam existimant Joan., in Apoc., c. 7, omisisse tribum Dan, in odium nimirum Antichristi. Atque ita sentiunt Iren. et Damasc. locis citatis; Beda, Rupert. et Anselm., Apoc. 7; Theodor., quæst. 109 in Genes.; Ambr., lib. de Benedictionib. Patriarch., c. 7; August., lib. Quæstionum in Exod., quæst. 22, et in tract. de Benedict. Patriarchæ Jacob, (qui nomine ejus circumfertur tomo 3); Prosper, in Dimidio temporis, c. 9; Gregor., 31 Moral., c. 18; Eucher, et alii, quos refert Lipomanus in Catena super Genesim. Hæc vero omnia incerta sunt, cum neque ex Scriptura, neque ex alia divina revelatione nobis tradita sufficienter colligantur. Illud tamen inter omnia verisimillimum est, futurum, scilicet, Antichristum Judæum et origine, et professione, ut præter citatos affirmant Hieron., Daniel. 11; Ambros., 2 ad Thessal. 2, qui aperte dicit, Antichristum futurum circumeisum; et Severus Sulpit., lib. 2 Dial., ait illum imperatorem ut omnes cir-

cumcidantur. Conjectura autem est, quia (ut infra ostendimus) ipse in principio suadebit Judæis se esse Messiam, ipsique eum recipient, juxta illud Joann. 5: *Si alius venerit in nomine suo, illum recipietis*. Nam, ut ait Paul., 2 ad Thessal. 2: *Quia veritatem recipere noluerunt, mittet illis Deus operationem erroris, ut credant mendacio*; non est autem verisimile recepturos Judæos in Messiam nisi Judæum hominem et circumeisum. Ex qua autem tribu futurus sit, incertum est, tum quia locus ille Genesis ad litteram de Samsone explicatur a Hieronymo in traditionibus Hebraicis, quia revera ibi Jacob non videtur mala, sed bona potius prædicere. Tum præterea quia tempore Antichristi tam confusæ erunt tribus Judaicæ, sicut nunc sunt. Unde vix poterit hominibus constare ex qua tribu ortus sit. Atque ideo credibile est quod ait Cyril. Jerosol., cat. 15, studiosissimum futurum Antichristum templi Jerosolymitani, *ut ipse de progenie David esse videatur, qui templum, olim a Solomone extructum, ipse sit ædificaturus*, ut nimirum pro Messia haberi ac recipi possit. An vero nasciturus sit ex impuro atque illegitimo thoro, magis incertum est; facile tamen credi potest tam iniquum hominem, tamque Christo contrarium, turpissimam habiturum originem, et sicut Christus de purissima Virgine conceptus est, ita illum ex impurissima femina fore generandum. Atque ex iis omnibus confici potest nova ratio ad ostendendum nondum Antichristum venisse, quia nullus Judæus homo, quique a Judæis pro Messia susceptus sit, temporale regnum obtinuit, aut Jerosolymitanum templum instaurare potuit. Ac similes rationes sumi poterunt ex his omnibus quæ de vita, regno ac persecutione Antichristi dicturi sumus.

6. *Objectio. — Responsio.* — Una vero objectio superest solvenda, quæ superius indicata est, ex Paulo, 2 ad Thessal. 2, dicente de Antichristo: *Mysterium jam operatur iniquitatis*. Nam, si jam tunc operabatur, ergo jam erat. Unde et Joannes, 1 Can., c. 4, ait, *In mundo est*. Respondetur ex ipso contextu evidenter constare mentem Pauli. Nam, ut Thessalonicenses liberet metu instantis judicii, docet eos prius venturum Antichristum, qui nondum venerat. Cum ergo ait: *Mysterium jam operatur iniquitatis*, non loquitur de persona Antichristi, sed de membris ejus, ut sunt hæretici et tyranni, qui eodem spiritu aguntur et jam tunc operantur, quo ipsa persona Anti-

christi regetur. Et eodem modo ait Joannes, Antichristum jam venisse secundum eam participationem, ratione cujus *Antichristi* vocantur omnes illi similes, seu (quod idem est) dicitur venisse non in persona, sed in spiritu. Sicut Matth. 17 dicit Christus, venisse Eliam, quia Joannes Baptista venerat *in spiritu* ejus. Ita exponunt super hæc loca Chrysost., Ambr., August., et alii Græci Latini; et Hieron., dicta quæst. 11 ad Algas.; et August., 20 de Civit., c. 19; D. Thom. supra, quæst. 8, art. 8, ac fere alii Patres supra citati.

SECTIO III.

Quales sint futuri Antichristi mores.

1. Ostendimus, proxime ante judicium venturum quemdam hominem singularem hostem Christi et Sanctorum ejus; superest ut mores, doctrinam ac persecutionem ejus exponamus. Ut autem de moribus dicamus, ab exordio vitæ ejus initium sumendum est.

2. *Antichristus ab initio conceptionis suæ a dæmone obsidendus quomodo.* — Principio igitur dicunt aliqui, ab initio suæ conceptionis ita fore a dæmone possidendum, ut omni ejus malitia repleatur. Quo certe modo intelligunt quod Paulus, 2 ad Thess. 2, dicit, *adventum ejus esse secundum operationem Satanæ*, quocirca eum vocat *hominem peccati*, id est, *diaboli* (ut Sedulius exponit), non quod a diabolo generandus sit, sed quia omnem operationem diaboli in se suscipiet, ut ibi ait Theod.; et OEcumen. ibi asserit, [Antichristum] obsidendum regendumque a Satana; et hæc sententia est Anselm., in Elucid.; et August. seu Raban., citato lib. de Antichristo. Est tamen sano modo intelligenda. Nam imprimis (ut ex superioribus constat) dæmon non efficiet conceptionem Antichristi; operabitur autem (quantum in se erit) commovendo humores, et applicando agentia et materiam, ut fiat temperamentum illius hominis maxime proportionatum, atque propensum ad vitia. Quod non alia ratione asseritur, nisi quia talis futura est vita Antichristi, ut videatur Deus, omnem licentiam dedisse dæmoni, ut totam suam malitiam ac potentiam in illum exequatur; et quia ille homo futurus est in omnibus maxime contrarius Christo; et ideo sicut Christus opera Spiritus Sancti conceptus est, ita in Antichristi conceptione spiritus dæmonis eam præstabit operam quam suo modo potest; et hoc fortasse sensu Hieronymus, Isa. 16, dæmonem appellat *patrem Antichristi*. Deinde observandum

est non esse anticipandum Antichristo usum rationis, ut eo sensu intelligatur replendus ab infantia omni malitia dæmonis. Illa enim anticipatio non potest fieri sine miraculo, quod nulla ratione fingendum est sine fundamento, et ad finem pravum. Dici ergo potest replendus ab infantia dæmonis malitia, quia statim tradetur potestati dæmonis, ita ut dæmon intelligat sibi permitti a Deo, ut omnibus modis eum tentet et ad malum inducat, et ideo ita illum etiam in infantia circumveniet, et omnes ejus motus actusque diriget, ut semper fiat proclivior et facilius ad malum. Et hoc etiam modo intelligendum est, esse obsidendum a dæmone, non quod judicio privandus sit et libertate (sicut solent arrepti cogi, aut dementari a dæmone), alias non peccaret in actibus suis, quod est aperte contra Paulum et alia Scripturæ testimonia. Sed dicitur obsidendus a dæmone, quia semper et in omnibus eum diriget et gubernabit ab infantia sua. Quo sensu dixit Damasc., lib. 4, cap. 27: *Ex fornicatione parietur, atque omnem Satanæ afflatum suscipiet. Deus etenim incredibilem quamdam futuræ ipsius voluntatis perversitatem prænocens, diabolum in eo domicilium sibi constituere sinet.*

3. *Mores Antichristi quales.* — Secundo, postquam ad usum rationis pervenerit, dicunt aliqui scriptores (ut Anselm., in Elucid., et auctor lib. de Antichristo, inter opera Augustini.) educandum eum fore in Corozaim et Bethsaida. Quod ubi legerint aut quo fundamento dixerint, me latet. Fortasse moti sunt, quia illæ civitates maximæ incredulitatis et obstinationis incusatae a Christo sunt; sed hoc fundamentum nullius roboris est. Damascen. quidem, dicto cap. 27, solum dicit clam esse educandum. Quidquid vero sit de loco et modo educationis ejus, omnes tamen docent, a principio esse imbuendum omnibus iniquis moribus, ac pravis artibus, et a maleficis et ariolis instruendum, et præsertim astutia dæmonis. De quo Cyril. Jeros., cat. 15: *Inducet (ait) quemdam magnum hominem (sic vocat Antichristum) veneficiis, et incantationibus, et malis artibus instructissimum.* Et inferius, de moribus illius loquens, dicit, talem futurum, *ut omnes, qui ante illum improbi et impii fuerint, excellat malitia, mentemque habeat homicidiam, præfractam, immisericordem et variam.* Quæ omnia in divinis litteris magnum fundamentum habent. Primum, quia illa epitheta, 2 ad Thessal. 2: *Homo peccati, filius perditionis, ille iniquus, cujus est adventus se-*

*cuniam operationem Satanæ, in omni seductione iniquitatis, et illud Dan. 8: Cum creverint iniquitates, consurget rex impudens facie, hæc, inquam, et similia indicant ingentem malitiam, et corruptissimos totius vitæ mores, adeo ut aliqui sentiant nunquam esse bene moraliter operaturum. Quod licet sit incertum, tamen non est incredibile. Deinde, quia expresse prædicuntur de illo cum magna exaggeratione immania vitia, quæ sunt fontes aliorum. Primum ac præcipuum est superbia, de qua dicitur 2 ad Thessalon. 2: *Extollitur supra omne quod dicitur Deus, aut quod colitur, ita ut in templo Dei sedeat, ostendens se tanquam sit Deus*; et Dan. 7: *Sermones contra excelsum loquetur, et putabit quod possit mutare tempora et leges*; et cap. 9: *Cor suum magnificabit*; et c. 11: *Et faciet juxta voluntatem suam rex, et elevabitur, et magnificabitur adversus omnem Deum, et adversus Deum Deorum loquetur magnifica.* Propter quæ Gregor., lib. 4, ep. 38, *regem superbiæ*, Antichristum vocat, indicans eum in hoc vitio posse fere eum Lucifero conferri. Colligitur enim ex dictis locis, perventurum eum ad superbiæ fastigium, præsertim tunc cum rebus omnibus potitus fuerit, antea vero totum vitæ suæ cursum ad eam gloriam obtinendam esse institutum. Unde August., tract. 29 in Joann., conferens atque conjungens illa verba Christi: *Qui a semetipso loquitur, propriam gloriam quærit*, cum illis: *Alius veniet in nomine suo, et hunc suscipietis*, dicit eum, qui veluti per antonomasiam gloriam propriam quærit, esse Antichristum: *Qui gloriam nominis sui quæsiturus est, inflatus, non solidus, non stabilis, sed utique ruinosus, in quo injustitia est, non veritas.* Tribuitur præterea illi Dan. 11, *quod erit in concupiscentiis seminarum, quod Deum patrum suorum non reputabit*; denique *quod omnia faciet juxta voluntatem suam*; ut omitamus homicidia, et crudelissimam tyrannidem, de qua postea dicendum. Erit ergo omnium hominum iniquissimus. Propter quod *caput iniquorum* dicitur, ut supra dixit D. Thomas, q. 8, a. 4. An vero idolorum etiam cultor futurus sit, dicemus sect. seq.*

4. Ex iis autem colligunt aliqui, paulo postquam cæperit Antichristus ratione uti, ab Angelo custode desertum iri, propter nimiam ejus malitiam et pronitatem ad malum. Quam sententiam tribuit D. Thomæ Viguerius, in Institut., c. 21, § 3, vers. 3. Ego vero in D. Thoma id non reperi. At Antonin., 4 p., tit. 13, c. 4, § 3, sic inquit: *Quamvis Angelus bo-*

nus ei non subtrahetur ad custodiam, tamen postquam incipiet malitia uti, nullum effectum custodiæ in eum exercebit, eo obstinato. Itaque non est verisimile esse deserendum ab Angelo custode, quantum est (ut sic dicam) ex parte Angeli, quia semper paratus erit ad custodiendum illum, et ad suggerendum bona, et avertendum a malis. Quia, quandiu ille est viator, commissus erit curæ et custodiæ sui Angeli. Item quia neque existimandum est, Deum illi denegaturum gratiam suam sufficientem et necessariam, quantum est ex parte Dei, seu (quod idem est) si ipse impedimentum non posuerit. Est autem verisimile tantam fore Antichristi malitiam, ac tam frequentem usum operandi et cogitandi mala, tantamque cum dæmone familiaritatem et conjunctionem, ut vix unquam det locum alicui bonæ inspirationi, aut effectui spirituali Angelicæ custodiæ aut divini gratiæ.

5. *Antichristus simulator et vates.* — Tertio observant Patres, præsertim Cyril. Jerosolym., cat. 13; et Damasc., dicto c. 27; et Hippol., in l. de Cons. mun., licet ab ineunte ætate Antichristus flagitiosissimus futurus sit ac crudelissimus, tamen in principio simulaturum, et boni specimen præbiturum, ut Judæos possit decipere, et paulatim regnum tyrannice occupare. Constat enim ex sententia horum Patrum et reliquorum, quod, licet Antichristus non mittetur a Deo, venire tamen permittetur, ut Aug. loquitur, tract. 29 in Joann., in fine, sic tacite exponens illud Thessal. 2: *Mittet illis Deus operationem erroris, id est venire permittet.* Interdum enim ita Scriptura loquitur de permissione, ac si res a Deo fieret, ut declaret (quasi per exaggerationem) justitiam et vindictam Dei, et infallibilitatem effectus qui consequetur. Hoc ergo sensu mittetur Antichristus, seu veniet ut Judæos decipiat in pœnam incredulitatis suæ, ut insinuavit Christus illis verbis: *Si alius venerit in nomine suo, illum accipietis.* Quod clarius explicuit Paulus citato loco, ut ibi notarunt omnes interpretes, et Hieron., dicta quæst. 4 ad Algas.; et Iren., dicto lib. 5 Contr. hæres.; Gregor., 13 Moral., cap. 10; et Hilar., canon. 25 in Matt. Cum ergo hoc sit futurum primum ac præcipuum Antichristi institutum, ut Judæos fallat, eisque persuadeat se esse Christum et Messiam, non est dubium quin aliquo saltem tempore ita sit mores suos simulaturus, ut facilius possit Judæos decipere, et ab eis suscipi credique Messias. Ostendet ergo se benignum et humanum (ut

Cyrl. Jerosol. dicit), et bonitatis speciem præ se feret (ut ait Damasc.); et quoniam ipsi regem temporalem, bonaque temporalia præcipue sperant, in iis elargiendis maxime se liberalem ostendet; iis enim rebus abundabit, ut infra videbimus. Adjunget etiam aliqua signa, de quibus postea etiam dicturi sumus; atque iis modis tandem efficiet ut a Judæis pro Messia recipiatur: *Cum autem rerum positus fuerit* (inquit Dam.), *omnem suam percussitatem depromet.* Quæ omnia, supposito prædicto fundamento, per se sunt credibilia, et ex iis, quæ dicemus, verisimiliora fient.

6. Atque ex iis colligi potest una ex potissimis causis ob quas Deus permittitur est ut dæmon in illum hominem tantam habeat potestatem, ut ad omnem iniquitatem et deceptionem eo quasi organo proprio uti possit. Causa enim erit ad convincendam Judæorum perfidiam, ut qui verum Christum, honestissimosque illius mores, et verissima stupendaque miracula revereri et sectari noluerunt, falsum Christum, falsaque miracula suscipiant, et improbissimos mores imitentur. Permittet etiam hoc Deus ad ostendendam gratiam suam, et benignissimam providentiam erga homines, ut hoc exemplo constet quanta sit hominis fragilitas, quantaque dæmonis efficacia ad superandum illum, si Deus permisisset. Item ex illius hominis perversitate et malitia sumet Deus occasionem exercendi Sanctos suos, et illustrissimas victorias per illos obtinendi, ut recte dixit Hippol., l. de Consum. mundi, et inferius latius dicturi sumus. Tandem Iren., l. 5, c. 29, sic inquit: *Propter hoc in bestia veniente recapitulatio fit universæ iniquitatis, et omnis doli, ut in ea confluent, et conclusa omnis virtus apostatica, in caminum mittatur ignis.*

SECTIO IV

Quæ sit futura Antichristi doctrina, et modus suadendi illam.

1. Quæstio hæc solum intelligitur de doctrina quæ in divinarum rerum cognitione seu fide consistit, et fundamentum est religionis divinique cultus. Nam de aliarum rerum scientia et cognitione nihil nobis est de illo revelatum, neque ad institutum nostrum quicquam spectat. Duo autem inquiri possunt. Primum, quid revera ipse sentiet de Deo, ac rebus aliis quæ ad salutem animæ pertinent. Secundo, quid exterius docebit ac persuadere conabitur. Dicemus autem prius de hæc pos-

teriori parte, quia illa poterit esse hominibus notior; ex decisione vero ejus aliquid postea de priori conjectabimus.

2. *Primum Antichristi dogma et institutum, Christi divinitatem et religionem negare.* — Primum igitur, ac veluti fundamentum doctrinæ Antichristi erit, Jesum Christum Dominum nostrum non fuisse verum Messiam, neque Filium Dei, neque hominum salvatorem, et consequenter totam ejus religionem et sacramenta esse vanam superstitionem; et e contrario Moysis legem esse servandam, circumcissionem retinendam, etc. Hæc omnia colliguntur primo ex ipso nomine Antichristi. Ideo enim sic per antonomasiam appellatus est, quia potissimum ejus institutum erit, Christum negare et e medio tollere. Quod plane docuisse videtur Joannes, 1 Can., c. 1, dicens: *Quis est mendax, nisi qui negat Jesum Christum, et hic est Antichristus?* Et in græco ponitur articulus ϵ , quo significatur hoc fore potissimum dogma et institutum illius, qui proprie *Antichristus* appellatur. Secundo, hoc probatur ex iis quæ supra dicta sunt, quod Antichristus primum omnium incipiet doctrinam suam Judæis suadere, ut ab eis pro Messia recipiatur; ergo necesse est ut prius suadeat, nullum alium esse verum Christum seu Messiam. Hoc quoque significavit Christus, Matt. 24, ubi, de temporibus Antichristi loquens, nos monet: *Si quis vobis dixerit: Ecce hic est Christus, aut ecce illic, nolite credere. Surgent enim pseudochristi, et pseudoprophetae.* Significat ergo Antichristum negaturum verum Christum, et alium falsum introducturum. Tertio, ex effectibus idem constat. Nam hæc de causa faciet bellum adversus Sanctos, et Ecclesiam Christi oppugnabit, et universa sacramenta ac jus sacrificium auferet (ut constat ex Daniel. 7, 11 et 12, et infra, sect. 6, latius explicabimus); ergo signum evidens est odio habiturum Christum, eumque præcipue et totam ejus religionem esse eversurum. Et hinc e contrario facile credi potest instauraturum Mosaicæ caeremonias, saltem in principio, cum suos instillare genti suæ errores ceperit. Quia nulla alia ratione poterit eis melius persuadere se esse Messiam, cum illi existiment legem Moysis esse perpetuo duraturam. Unde Gregor., lib. 11, ep. 3, eos, qui docent legis caeremonias esse observandas, Antichristi prædicatores vocat: *Nam ille (inquit) judicare populum compellet, ut exteriorem ritum legis revocet, et sibi Judæorum perfidiam sub-*

dat. Similia docet Hippol., dicta orat. de Consum. mun.; Hieron., Dan. 17; August., 20 de Civit., c. 8; Chrysost., et alii Græci, 2 ad Thessal. 2, circa illa verba: *Nisi venerit discessio primum, ubi per discessionem apostasiam a Christo interpretantur; et intelligunt ea voce significari ipsum Antichristum.* Quia erit multis causa recedendi a Christo, et quia hoc erit potissimum ejus institutum.

3. *Antichristus in principio doctrinæ suæ Messiam se esse mentietur.* — Secundo dicendum est, Antichristum in initio doctrinæ suæ persuasurum Judæis se esse Messiam in lege promissum. Excluse enim vero Messia, nihil ei restabat aliud, neque de ejus superbia et ambitione aliud sperari poterat, quam ut se Messiam simulet. Hoc intelligunt Patres significasse Christum illis verbis: *Si alius venerit in nomine suo, illum accipietis.* Quamquam enim videatur sermo conditionalis, tamen ab omnibus Patribus supra citatis intelligitur esse absoluta prophetia de Antichristo, ita ut illa particula *si*, posita sit pro *cum*, vel *quando*. Deinde idem significatur in verbis illis Matth. 24: *Si dixerint vobis, ecce hic est Christus, aut ecce illic,* ut notat Cyrill. Jeros., dicta cat. 13, dicens venturum Antichristum, *se ipsum Christum vocantem, ac per hanc Christi appellationem Judæos, qui venturum expectant, decipientem;* et infra: *Ac primum quidem tanquam prudens aliquis et intelligens, temperantiam atque humanitatem simulabit, signisque et portentis magica impostura decipiet Judæos, tanquam is esset Christus ab illis expectatus.* Addit etiam Ambros., l. 10 in Luc., c. de Signo appropinquantis desolationis, quod *erit etiam ex Scripturis disputans se esse Christum.* Denique reliqui omnes qui de Antichristo scribunt, præsertim Irenæus, Hippol. et Hier., dicunt esse suscipiendum a Judæis ut verum Messiam, et hoc esse futurum initium tyrannidis ejus; ergo.

4. Tertio dicendum est, Antichristum docturum ac persuasurum hominibus, ut credant nullum esse verum Deum præter seipsum; verisimile autem est non esse hoc docturum, donec rerum omnium potiatur. Prior pars probatur ex Paulo, 2 ad Thessal. 2: *Extolletur supra omne quod dicitur Deus, aut quod colitur, ita ut in templo Dei sedeat, ostendens se tanquam sit Deus, seu (ut habent græci codices, et aliqui latini) ostendens se quasi sit Deus;* igitur inducet homines ut se tantum venerentur et recognoscant ut Deum, et ut excellentiorem ac potentior omnino illo qui